

Alpske reke niso obnovljive: Trajnostni energijski strategiji v Alpah naproti

Stališče CIPRE, oblikovano na letni konferenci "*Alpsko korito - kdo daje, kdo jemlje in kdo odloča?*", ki je potekala od 10. do 12. oktobra 2013 v Bolzanu.

Na področju energijskega prehoda alpske države razvijajo nove energijske strategije, ki vključujejo korenito preusmeritev k obnovljivim virom energije, kamor sodi tudi vodna energija. Nastajajo številni novi projekti. Poudarek je na proizvodnji energije z zanemarljivimi posledicami za alpsko pokrajino in okolje.

Voda, v vseh svojih oblikah, je nedvomno eden najdragocenejših alpskih virov. V prvi vrsti je temeljni element alpske narave in pokrajine, kar potrjujejo številne politike, kot na primer Evropska okvirna direktiva o vodah in Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti omrežja Natura 2000. Je tudi glavni zbiralnik pitne vode za prebivalstvo v Alpah in zunaj njih. Skozi celotno zgodovino, še zlasti pa od industrijske revolucije naprej, je bila vir energije za razvoj človekovih dejavnosti.

Danes se okrog 90 odstotkov vseh alpskih vodotokov uporablja in izkorišča za proizvodnjo elektrike s pomočjo vodne energije. Čeprav vodna energija velja za čist, lokalni in obnovljiv energijski vir, je njen učinek na naravni življenjski prostor in pokrajino precejšen.

To izkoriščanje močno vpliva na ekologijo gorskih in dolinskih rek. Manj vode v rekah, velike in nenadne umetne spremembe vodne gladine in zmanjšan transport sedimenta ali povečana erozija so samo nekateri od številnih vplivov vodne energije na rečne sisteme. Te spremembe ustvarjajo velik pritisk na živali in rastline, vezane na določene rečne ekosisteme. Takšne spremenjene reke – ki pogosto bolj spominjajo na kanale kot na reke – zelo močno vplivajo na alpske ekosisteme in pokrajine, na primer s poenostavitvijo pokrajinske strukture in ustvarjanjem migracijskih ovir za živali in rastline. Lahko povzročijo tudi precejšnja tveganja za prebivalce in vplivajo na razpoložljivost vode za druge namene.

Ti učinki lahko prizadenejo celotno povodje reke, zunaj upravnih in državnih meja, celo zunaj alpskega loka. Ukrepi, ki se izvajajo za blažitev teh učinkov, denimo spuščanje in določanje različnih minimalnih pretokov, ribji prepusti, upravljanje mulja in povodja, ne zadostujejo za zagotovitev ustrezne ekološke kakovosti in kontinuitete v vodotokih in povodjih.

Alpska konvencija v preambuli ugotavlja, da se naravni viri alpske gorske regije vse bolj izkoriščajo. Načrtovana je bila priprava posebnega protokola o upravljanju vodnih virov, vendar do tega žal ni nikoli prišlo.

Ker se zaveda nujnosti energijskega prehoda od fosilnih in jedrskih na trajnostne in obnovljive vire energije in potrebe po ohranitvi še zadnjih naravnih alpskih rek, CIPRA poziva:

- 1. da se pri energijskem prehodu da prednost zmanjšanju porabe energije** in se kot cilj zastavi družba s samozadostno uporabo energije, kot je to na primer opisano v idejni zasnovi 2000-vatne družbe;
- 2. da se ustavi gradnja nove infrastrukture za vodno energijo. Naravni alpski vodotoki ne morejo prenesti več črpanja vode za proizvodnjo energije,** vključno s takoimenovanimi 'malimi preusmeritvami', ki kljub omejenosti povzročajo precejšnjo ekološko škodo še zadnjim naravnim odsekom vodotokov. Zato morajo alpske države v svojo zakonodajo vključiti izrecno prepoved novih vodnih preusmeritev za proizvodnjo energije v naravnem vodnem omrežju v Alpah in ukiniti vse vrste gospodarskih spodbud za nove hidroelektrarne;
- 3. da se čim boljše izkoristijo obstoječe hidroelektrarne** za zagotavljanje učinkovitejše proizvodnje energije ob upoštevanju zaščitnih ukrepov za vodne rastline in živali:
 - a. z obnovo, posodobitvijo in povečanjem učinkovitosti obstoječih hidroelektrarn, hkrati pa z blaženjem njihovih ekoloških vplivov,** ki nastajajo zaradi njihove uporabe in vzdrževanja bazenov. To naj bo podprto z naložbami in subvencijami.
 - b. z uporabo črpalnih hidroelektrarn samo v primerih, ko je mogoče obstoječe visokoležeče jezove povezati z velikimi nižinskimi naravnimi jezovi brez močnejših vplivov na naravo. Ni potrebe po gradnji novih jezov ali zbiralnikov.** Alpe lahko prispevajo k shranjevanju elektrike, proizvedene s pomočjo nestalnih obnovljivih virov (veter, sonce), ob upoštevanju svojih okoljskih omejitev.
- 4. da stalni odbor Alpske konvencije pripravi protokol o upravljanju vodnih virov,** kot je bilo predvideno v Okvirni konvenciji. Zgoraj predstavljenim vprašanjem glede vodne energije pa naj se v okviru **Evropske strategije za Alpe** nameni veliko pozornosti.

Potrjeno v pisni obliki od vseh članov predsedstva, maj 2014